Број 292 У Новом Саду, у четвртак 23. децембра 1904. Година XXXIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца јадаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких стних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Порт-Артур.

Порт-Артур је на сваки начин пао. Јапанци, ако га и нису још свог посели, посели су га делимице. Какви су услови предаје, не зна се још тачно.

Јапанци признају, да су руски официри и чиновници добили право да се врате у Русију. Руским официрима, дозвољено је, да задрже своје оружје, али морају дати часну реч, да се неће у овом рату борити против Јапанаца.

Остали руски војници, остају где су или ће их однети у Јапан. Тако гласе јапански извештаји. Међутим француско посланство у Петрограду, добило је брзојавни извештај, да је цела војска порт-артурска добила право, да се врати у Русију. Које је истина, дознаћемо убрзо.

* * *

Генерал Стесељ послао је прошлог четвртка два извештаја у Петроград а из тих се извештаја види јасно, зашто је морао да падне Порт-Артур У првом извештају вели: Јапанци су поткопали тврђаву број 3. и бацили су је јуче око десет сати у зрак. Јендеци су били испуњени рушевинама, те су рушевине пружале Јапанцима заклона и они су јуришали напред. Два смо јуриша одбили, ал кад се смркло, ушли су у тврђаву. Јапанци су заузели читав северо-источни фронт Порт-Артура и ми ћемо се моћи држати само још неколико дана. Ми немамо више муниције. Ја ћу учинити све да спречим покољ по улицама Скорбут је јако проредио нашу војску. — Свих 10.000 војника, с којима у овом часу располажем, болесни су. Генерал Фок и Никитин држали су се као прави јунаци. (Скорбут је болест, која се појављује у устима, услед распадања крви. Долази у лађама и казаматима, где се живи збијено, у затвореном простору; долази кад се дуже времена храни конзервама, а не свежом храном. Отварају се ране у устима, а испадају и зуби. — Пр. ур. „З.“).

У другом извештају вели Стесељ ово: Положај града врло је рђав. Наш највећи непријатељ је скорбут, који нам тлачи војнике, па онда непријатељске бомбе у пречнику од 11 цоли против којих немамо заклона Врло мали број наших војника није се поболео од скорбута. Ми смо све могуће учинили, али болест скорбут напредује. Нестала нам је муниција, и ми нисмо у стању да одговарамо на непријатељске топове. Наши официри изгинули су у необично великој мери. Од десет генерала погинула су два: Кондратенко и Серпицки. Генерал Рођаковски је умр'о, а три генерала: Радаин, Горбатовски и ја рањени смо. Од девет команданата пукова, погинула су двојица: пуковник Матшабени и Науменко погинули су, двојица Дунин и Глагољев подлегли су ранама, а четворица: Гандаурис, Савицки, Грија цњев и Трећаков рањени су. Пао је гардијски пуковник Гутусов, рањен је пуковник Пскровски и командант козачке сотније Консевић. Рањен је и артиљериски потпуковник Ирман, а шеф батерије погинуо је “ За тим навађа Стесељ имена виших официра, који су рањени, па каже: „многе руске компаније предводе заменици официра. Јуче су напали Јапанци наше утврђење број 5 Прво су бацили лагум у зрак, па су онда почели да се пењу на бедем но ми смо их одбили. Да нам се освете, пуцају из великих топова на наше болнице и амбулванције. У болницама имамо 14.000 рањених и болесних. И сваки дан јављају се око 300 нових болесних и рањених.

* * *

Из Чифу-а јављају: борба је престала а пуцањ, који се чује, долази отуда, што Руси бацају у зрак, утврђења, лађе и магацине. Врло је тешко било разорити ратне лађе. Морали су по неколико пути да изазивају експлозију. Брод „Севастопољ“ запалио се и преврнуо се. Улазак у пристаниште затворен је потопљеним лађама. Јапанцима паде у руке само мали део измучене, болесне руске војске и рушевине. Руске контраторпедњаче и још неке лађе са руским војницима, провукле су се из Порт Артура у Чифу.

* * *

Из Токија јављају, да су јапански листови необично љути, што су Руси у часу, кад су преговарали о предаји извукли неке бродове из Порт-Артура, неке уништили и разорили утврђења и све што је било од вредности

Један јапански официр рекао је међутим: Да сам ја био на место Стесеља, радио би исто тако.

* * *

Ово је на сваки начин само бледа слика свега онога што се догодило у Порт Артуру. Кад стигну опширнији извештаји, онда ће се тек видети све грозоте, у којима је била руска војска у Порт-Артуру, као и њезина отпорна снага.

Угарски сабор распуштен.

Данас, у среду, 22. о. м. краљ је с престолном беседом распустио угарски сабор. Сутра, прексутра, изаћиће у званичним новинама распис министра унутарњих послов , којим наређује нове изборе.

Ти нови избори морају бити завршени од дана расписа па за 30 дана Најмање 20 дана од распи а мора проћи док отпочну нови избори. А у року оних 10 дана бивају избори. Од почетка избора деле нас дакле три недеље дана. Ако распис мини тров изађе сутра, избори ће отпочети 13. (26) јануара. Као што се види, сваки је дан скуп, те треба журити.

Престолна беседа, којом је краљ распустио сабор говори много, веома много о уставности. На једном месту изгледа чак, као да би могла доћи та уставност и у опасност и да ће тада дабогме бити држављани криви. Оно, што је влада хтела да напише првобитно у тој престоној беседи, прогутала је, али није побрисала и траг.

Не једе се ни једно јело онако топло, као што га износе на сто.

Руско-јапански рат.

На уводном месту донели смо засебно догађаје код Порт-Артура. У Лондону сад и не раде друго него говоре, како је време да се учини мир и надају се, да ће председник амерички Русвел узети ту ствар у своје руке Међу тим како стоје ствари, Руси ће сад још теже хтети да се мире но до сад.

Поједини извештаји са 6 јишта ови су:

Догађаји у Манџурији.

Генерал Куропаткин јавља да су две компаније Јапанаца напали село Ламатун, но одбијени су. За тим је једно оделење руске војске ноћу напало село Важкхене, да разруше утврђење јапанско, одакле су пуцали на Русе. Руски стрелци напали су Јапанце, растерали их, неке су заробили и порушили утврђење.

Пут балтичке флоте.

Балтичка руска ескадра под адмиралом Фолкерсамом дошла је у залив Басанбана. Ескадра Рождественског морала је због буре да плови око гребена св. Марије и дошла је до залива Антонгил. Обе ескадре послале су лађе у оближња места и накуповале многе хране. Мисле, да ће се ескадра адмирала Рождественског и Фолкерсама сјединити код Дијего Суареца.

„Српски Сион“ се узбунио.

„Српски Сион“ се узбунио што је саборски одбор изаслао један пододбор да извиди неке рачуне, код народних фондова. Има ту неких „чудних ствари“, које се тичу патријарха Георгија.

„Српски Сион“ уверава да о проневери не може бити ни речи. Ако има нешто што се тиче патријарха то може бити само рачунска ствар. Нами је познато, да господа око „Српског Сиона“ и „Браника“ сваку проневеру патријарха Георгија зову: рачунска ствар. Та оно и јесте то и „рачунска ствар“, у колико рачуни нису у реду Ал кад се после пита: У чији је џеп отишао новац? Онда излази да се то зове и проневера.

Још говори „Српски Сион“, како те „рачунске ствари“ имају своју „добру правну подлогу, која не може никако пасти на терет Његове Светости“.

Знате ли шта хоће тиме да каже „Српски Сион“? Хоће да каже то, да је често пута патријарх Георгије искао дозволу од саборског одбора, кад је хтео да уштине народне фондове. И да му је саборски одбор дао за све то дозволу и — против закона. То је та „правна подлога“. А да ли то не пада на терет патријарха Георгија, то је друго питање. Зар није он исто тако крив, као и они, који су му дали.

Стари саборски одбор био је врло мекана срца. Да је патријарх Георгије дошао и казао: Високославни одборе! Ја молим да ми дате дозволу, да ноћас одем у рит и украдем четир коња, саборски одбор би му и то дозволио. Па и то би онда звао „Српски Сион“: правна подлога, која не пада на терет Његове Светости.

У одбрану српске школе.

У одбрану наших школа придружише се једногласно представци новосадске српске црквене општине још и ове општине:

Тиса Ст. Миклош и Парац

* * *

Све општине, које су се прикључиле представци новосадске општине, а нису о томе још известиле Саборски Одбор, нека то учине изводом из записника, што скорије, да би се и њихов глас чуо.

Убијена два крвопије.

Из Пећи, бивше престонице српске патријаршије у Старој Србији јављају, да су тамо убијена два највећа зликовца и српске крвопије: Садик Добранац и Ибиш Бошњак. Оба зликовца убијени су секирима. Од руке ових неваљалих људи погинуло је у кратком времену 19 Срба, а Србима је украдено преко 200 комада коња, волова и крава. Турска власт показује се сада ревносна и тражи убице, да их строго казни. А ојађени српски народ и ако не зна ко су управо убице, благосиља их. Оба ова зликовца кидисала су чак и на неке Турке.

Ископавање стародревне вароши.

Године 79.-те, у августу месецу, вулканско брдо Везув, код Напоља, толику је силну ватру и усијану растопљену материју избацило, да су тада претрпане две лепе вароши: Помпеји и Херкуланум. Помпеји су до сада откопавани и у разним правцима проучавани, и од то доба знање из старе римске историје јаче је разграђено. Сада је намислио американски професор археологије (старина), Чарлс Валдштајн, да склопи велико

друштво, које ће 'откопавати другу, већу и знатнију претрпану варош Херкуланум. За ово подузеће треба врло много новаца. Своју потпору обећали су до сада: талијански и енглески краљ, председници француске републике и Сједињених Америчких Држава и многи богаташи. Професор Валдштајн отпутовао је сада у Америку, да заинтересује и осигура новчану помоћ и америчких богаташа.

Ако у пољу вуци, ако у гору Турци!

Ако игде, ова српска народна пословица на жалост примењује се сваки дан над нашим јадним народом у Маћедонији и Старој Србији. Из Солуна јављају, да у џумајској околини као и око Бистрице, српски народ трпи нечувене муке прво од бугарских комита, који на овој зими нападају на српска села и траже стана и храну. Ако их народ присиљен претњом не прими, они краду и убијају. А ако их приме, тиме су навукли турску војску на себе. Када војска дође, комите умакну, а остану сироти Срби и турска војска и турске власти искаљују своје срце над јадном српском рајом А они што уводе реформе, шаљу својим владама опширне извештаје о своме „успеху“.

Скупа магла.

Како изгледа, ове зиме биће у Лондону много више магле, него пређашњих година. Кад наступе таки магловити дани у Лондону, једва их поднесе и најздравији људи, а од слабуњавих људи лондонски лекари и апотекари лепу крајцару зараде. Али највећу штету има сама варош у својим приходима. Веле, да сваки магловити дан кошта Лондон 1,000.000 круна. Прорачунали су чак и то колико се изгуби у времену, јер у магли сви послови иду лакше, и та штета износи 600.000 круна. Пошто је Лондон прошле недеље имао 5 магловитих дана, то је штетовао 8 милијона круна. Лондон изгуби годишње просечно 80 милијона круна због магле. Кад је магловит дан, потроши Лондон само на гасно осветлење 100.000 круна. Када се магла спусти у суботу после подне, када обично многобројни раденици пазаре за своје животне намирнице, трговци имају грдне штете. Највеће магловите године биле су 1866. и 1887 јер је тада Лондон имао 86 магловитих дана.

Рецепти.

Не пљујте по патосу - но у пљуваоницу!

Клице од сушице (јектике) налазе се у пљуванку јектичавих. Ако јектичави не пљују у пљуваоницу, но по поду — то се пљуванак разгази и сасуши, и кужне клице дижу се с прашином са земље, те их здрави удишу и тиме се заражују јектиком. Јектичавих има много, на којима се и не види да су болесни. Они иду по јавним местима и ако пљују по патосу, заражују и остале који та места посећују. Зато треба сви да се одвикнемо те гадне и опасне навике да пљујемо по патосу — но увек само у пљуваоницу. Пљуваоница треба да има свугде у довољном броју где год се свет купи, као по школама, касарнама, судницама, кафанама, берберницама, а и свугде по приватним кућама. Где по јавним местима пљуваонице нема треба „Друштво за чување народног здравља“ (у Србији) да настане, да се пљуваонице метну. Пљуваонице треба пунити водом и како се напуне пљуванка у нужник просипати, и врелом водом испрати; онај који пљуваоницу преноси треба после тога увек руке врућом водом и сапуном да опере. У земљама где се свет навикао, да пљује у пљуваоницу, смањио се број јектичавих, те их је сваке године све мање. (И у Угарској је на пр. у железницама врло паметно што је забрањено пљување по поду на железничким станицама и у самим вагонима)

Кинески интерес.

У Кини има закон, који војницима и губавима допушта, да на узајмљене новце наплаћају по 10 од сто интереса дневно. То је зато, што се за њих претпоставља, да ће брзо умрети, па ће њиховим наследницима бити тешко, да утерују наслеђена „потраживања“. Кажу, да због тога у Кини и богати људи иду у војску.

Словенска читаоница у Трсту

Срби у Трсту са осталим Словенима основали су велику словенску читаоницу. Ових дана уписало се за чланове још тридесет Чеха. Словенска читаоница постала је средиште свих Словена и словенског друштвеног живота у Трсту.

Лов риба у задарској луци

У задарској луци овог лета ловили су рибе 543 лађе са 2.427 рибара. Ухваћено је свега 2,722.157 комада риба. Све ове рибе тежиле су 1,004.065 килограма и продате су за 604 318 круна.

Убиство у наступу.

У Халу је недавно нађена у парку убијена жена, стара 35 година. Полиција је међутим добила опис једног младића, који је шетао дуго за том женом. После два дана један полицајац види у шуми једног младића који ја посртао као да је пијан. По опису, полицајац посумња на младића, и кад му је рекао да пође до полиције, младић удари у плач. Дело је признао, али се брани, да му је у том дошло нешто у главу и да би свакога убио ко би му на очи изашао. Младић је из врло добре породице. Родитељи га бране, да пати од јаке нервозе.

Ракија је отров.

Где нема шљивовице, пије се прост шпиритус. Отров је и шљивовица, али прост шпиритус, исто је што и сичан. На пример: На једној товарној лађи у Кентуки у Америци, слатко су се напили шпиртуље и капетан и матрози. Капетан и шест матроза умрли су у ужасним мукама после 20 минута, а осталих седам матроза, врло су се опасно поболели. То не значи: Пиј само чисту шљивовицу! Него: Не пиј никакву ракију!

Време.

Према телеграфском извештају од 22. децембра, може се очекивати променљиво, блажије време, а местимице и снег.

Брзојави „Застави“.

Стигли 22 децембра ноћу

Руско-јапански рат.

Токио. Јапански ратни план састоји се сад у томе, да нападну Владивосток и да га опколе са сува и са мора. У исто доба да поседну острово Сахалин, Чизгтау. Руски торпедни разорачи „Смели“ и „Бајкал“ обезоружани су.

Народна скупштина.

Београд. Скупштина је усвојила у трећем читању буџет и одложила своје седнице до 10. (23.) јануара.

ЛИСТАК.

Правим путем.

Новела (из савремена живота)
(у два дијела)
од **А. Н. Красницкога**
с рускога превео: М. Р.
(Наставак.)

XV.

Исход несреће.

Ово порази Косту као гром из ведра неба. Он и не знађаше, како је дошао до Петрограда, као да бјеше изван себе. Мијењаху се влакови, станице, пруге. Коста је јурио не одмарајући се нигђе, и опет му се пут чинио одвише дуг.

Старица Безаровићка није могла олако да поднесе растанак с милим сином, кога је њежно љубила. Овај растанак бјеше први и пошљедњи пред оним, гдје се људи на увјек растају. Она је просто пропала од жалости; али се увијек показивала, да је здрава, и није дала на себи познати, да се тек једва држи на ногама. Јадна мати бојала се да би глас о њеној болести лишио сина јој одавно жељеног одмора и да он, чим би чуо то, оставио све и појурио к њој. С тога је она вјешто сакривала бољу своју све дотле, док није изашло на видик, али сад тако силно, да је свака помоћ била узалудна. Тада је тек Марија Сјемјеновна легла у кревет и зажелила да се по сина јој јави.

Смрт је већ лебдела над њом, силе њезине сваким даном су све више опадале, она осјећаше, да се примиче задњи час; али је била увјерена, да неће преселити у бољи свијет прије него што види свога љубимца. Владимира Андрејевића убила жалост. Оставио на страну све послове и ни на часак није отступао од болесничиного кревета. Добро је знао, да је пошљедњи час близу, и велика жалост испуњавала му је душу.

Напошљетку дође и Коста.

Људи су на умору прозорљиви (видовити). Пред смрт, особито тиху, коју пред очима виде и за коју се спремају, нерви су им тако напети, да је виђење у напрво овђе сасвим природно. — Јадна мати као да је знала, кога дана и сата ће јој доћи син и била је од раног јутра весела — Чим је још из далека чула звиждук, који је јављао да се приближава петроградски влак, из груди јој се оте радосни усклик?

— Ето га, ето Косте мога!

Јадна старица још из далека зачу кораке синовљеве, и кад он као олуја улети у њезину собу, радосна и сретна рашири руке.

Коста паде на мајчине груди и заплака

— Шта ти је; шта ти је рођени мој, голубе мој, не плачи! — једва чујним гласом протепа старица. Зашто плачеш? Тако сам сретна; тако ми је мило, да смо опет сви скупа! Како си путовао? Јеси ли добро?

— Мати, мати! — отимао се јаук из груди Костиних.

— Немој синко, умири се!.. А шта би? Тако је суђено! Од тога не утече!

— Зашто ми нијесте јавили; зашто ме нијесте прије позвали? — настави младић јецајући.

(Наставиће се.)

„РАД“

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР

СА САВРЕМЕНИМ СЛИКАМА

● за годину 1905. ●

Издање „РАДА“, деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

Календарски део овога календара израђен је најбрижљивије. На место сухопарног набрајања „знаменитих година“ има у овом календару два чланка: „О знаменитим догађајима у Срба“ и о знаменитим догађајима светским“ од професора М. Ђ.

Из забаве. Црна пега, од С. Милене Миладиновић. — Најглупљи човек у царству, од М. П.

Песме. Ратар, од Милорада Павловића. — Мујезину, написао —о. Краљевић Марко и Троглав Арапин, од Змај Јове.

Из српског живота. Свештеник — народни човек, од дра Ж. М. — Кућа не стоји на земљи, већ на жени, од М. К. — Змај (као човек и песник), од проф. Милорада Павловића. — О нашим црквеним славама, од Јована Гавриловића, пароха. — Потреба и рад, од М. К. — Крунисање српског краља Петра и просветни значај му по Српство, од Мил. Павловића.

Из повеснице Помоћ Срба из Аустрије српским устаницима 1804. год., од М. Вукићевића.

Из народне природе и економије. Како се разашиље воће, од Ђ М. — Најважнија правила из пчеларства са природњачке и економске стране, од дра Ж Миладиновића. — О лози, напизао —ца Прскање винограда, од дра Бранка Илијћа — Како се лече плеснива бурад, од дра Бранка Илијћа. — О вину, написао —ца.

ВАШАРИ су израђени веома изцрпно и распорезени су по месецима. Ван тога има још: поштанска тарифа, тарифа за брзојаве, лествица за жигове итд.

СЛИКЕ: У календару „Раду“ за 1905. годину има 45 слика, Најглавније су о Змају и Змајеву погребу, о крунисању краља Петра и из руско-јапанског рата. Насловна је слика Ђура Цвејић.

Календар „РАД“ је штампан на финој хартији у формату највећих наших календара, а износи 9 штампаних табака.

Цена му је 70 потура (35 новчића)

са поштарином 90 потура.

(За Србију 80 пара дин.)

Препродавци, који узму већи број календара, имају рабата 33⅓% или сваки трећи календар, но поштарину плаћају они

Са поручбинама треба се обратити једино на

Управу
Друштва „Рада“ у Руми.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Костантин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.